

Dertiende gedeelte Invoeringswet

Na het verschijnen van de memorie van antwoord, het eindverslag, de nota naar aanleiding van het eindverslag, drie nota's van wijziging en een nota van verbetering (Kamerstukken II 1989-1990, 21 418, 5 t/m 12) is op 14 maart jl. de Bezemwet door de Tweede Kamer behandeld en zonder stemming aanvaard.

KRONIEK**Algemeen***Wat kost een NIEUW BW*

Een betrekkelijk recent verschijnsel in juridisch Nederland is de belangstelling voor de rechtseconomie. Deze discipline behelst een economische benadering van juridische verschijnselen. De economie is terug van weggevoest, want in de tijd van Adam Smith waren recht en economie nog één wetenschap. Een aardige rechtseconomische exercitie is het berekenen van de kosten van invoering van het NIEUW BW. Het is aan dit project dat de Rotterdamse hoogleraar Van Dunné en zijn Amsterdamse en Nijmeegse collega's Stein en Luijten zich vorig jaar hebben gezet. In hun rapport *'Kosten en tekortkomingen van het Nieuw Burgerlijk Wetboek (Boeken 3, 5 en 6)'*, Arnhem 1990, ramen zij met medewerking van de Rotterdamse rechtseconomen Holzhauer en Teijl de invoeringskosten voor de komende vijf jaar te zamen op ruim f 8 miljard. Zie hier het 'kostenplaatje':

Vorbereidingskosten	f	4 miljoen
Bijscholing	f	500 miljoen
Aanpassing contracten	f	28 miljoen
Proceskosten overgangsrecht	f	1 455 miljoen
Schadeclaims kadaster	f	1 000 miljoen
Extra werklast kadaster	f	125 miljoen
Toename proceskosten	f	3 400 miljoen
Extra werklast rechterlijke macht	f	90 miljoen
Rechtshulp	f	60 miljoen
Documentatie e.d.	f	95 miljoen
Heroriëntatie rechtspraktijk	f	600 miljoen
Premieverhogingen	f	785 miljoen

Deze kostenraming heeft – naast steun van B. J. A. W. V. M. Pinckaers, NJB 1989, blz. 1516-1517 – de nodige kritiek ondervonden, zoals van Drion in NJB 1989, blz. 1271 en E. Florijn en K. Vos, AA 1989, blz. 972. Ook de minister van Justitie heeft gereageerd en wel d.d. 18 oktober 1989 – zie NJB 1989, blz. 1363-1364. Elders zal ook ik kritiek op de wijze van berekening en het gebruik van statistisch materiaal uiten. In de hierboven aangekondigde publicatie is ook de repliek van de commissie op de ministeriële reactie opgenomen. Voorts is afgedrukt de bijdrage van Van Dunné over *'De taal van het Nieuw BW'* in de Utrechtse Jonge Baliebundel 1988 (zie deze Kroniek Kwartaalbericht Nieuw BW 1989/1, blz. 47). Jammer is dat in plaats daarvan niet is opgenomen de reactie van de minister van Justitie van 18 oktober.

De honderd feilen van het NBW

Het bovenvermelde boek van Van Dunné c.s. bevat ook inhoudelijke

kritiek op het NIEUW BW. De 'honderd feilen van het BW', indertijd bron van inspiratie voor Meijers bij zijn hercodificatieplannen, lijken door een 'honderd feilen van het NBW' vervangen te kunnen worden, stelt het driemanschap. In 1978 heeft een andere schrijver al eens honderd feilen van het NIEUW BW aan het licht gesteld. Van Dunné c.s. noemen in hun rapport achtereenvolgens bepalingen die leiden tot taakverzwaring voor de rechterlijke macht en de advocatuur, bepalingen die leiden tot taakverzwaring van het apparaat van de overheid, bepalingen die vanwege een onduidelijke redactie interpretatieproblemen zullen oproepen, en bepalingen die aanleiding geven tot ongewenste rechtsgevolgen. Voorts bevat deze bundel een samenvatting van de tekortkomingen die Schoordijk in zijn bekende commentaren op de Boeken 3 en 6 heeft gesignaleerd, alsmede enige beschouwingen over het overgangsrecht. Deze laatste zijn minder diepgaand ('Als gevolg van tijdgebrek is onze Werkgroep niet toegekomen aan een onderzoek naar problemen van overgangsrecht die zich in de rechtspraktijk zullen voordoen bij invoering van de Boeken 3, 5 en 6 NIEUW BW', blz. 73).

NIEUW BW 'geen stap verder dan Gaius'

Rotterdam kan zich erop beroemen het centrum van de anti-NIEUW BW-beweging van ons land te zijn. Na Pitlo hebben Van Dunné (zie hierboven) en wijlen zijn ambtsgenoot Zonderland in deze een zekere *quo usque tandem* reputatie opgebouwd. Thans schaart ook hun collega L. Mok zich – wat laat – in zijn afscheidsrede 'Van codificatie tot codificatie/Een alternatieve blik op 50 jaar rechtsontwikkeling' (Deventer 1989) aan hun zijde. Helaas gaat het relaas van de schrijver wat ten onder omdat hij het overgrote deel van zijn rede wijdt aan een requisitoir tegen de houding van de justitiële autoriteiten tijdens de bezetting. Pas in hoofdstuk 7, onder de merkwaardige titel 'De ontwikkeling van het bestuursrecht', komt het NIEUW BW aan de orde. De vlag van de rede dekt de lading duidelijk niet. De kritiek van Mok gaat overigens in een andere richting dan die van Van Dunné c.s. Begroot laatstgenoemde de invoeringskosten op een astronomisch bedrag, Mok meent dat het nieuwe wetboek geen stap verder is dan de Instituten van Gaius of die van Justinianus. 'Veel traditionele onderwerpen uit deze aan het begin van onze jaartelling geschreven boeken worden op traditionele manier behandeld', aldus de auteur op blz.

43-44. De illustraties ter adstructie van deze stelling zijn helaas niet steeds even gelukkig gekozen. Daarbij wrekt zich dat de auteur geen onderscheid wenst te maken tussen reeds vastgestelde NIEUW BW-bepalingen, door de regering voorgestelde bepalingen en slechts in voorontwerp gepresenteerde artikelen. Mok uit ernstige kritiek op afdeling 7.1.11, maar die kritiek heeft de wetgever zelf ook geuit met als gevolg dat deze afdeling in de huidige vorm niet zal worden ingevoerd.

NIEUW BW en overheid

In haar Nijmeegse dissertatie 'Contracten met de overheid' (Deventer 1989) bespreekt J. C. E. Ackermans-Wijn op blz. 58-64 de verschillende NIEUW BW-bepalingen die voor de overheid als contractspartij van bijzonder belang zijn. Achtereenvolgens komen aan de orde afdeling 6.5.2A inzake algemene voorwaarden en de artikelen 3:13 (3.1.1.14) inzake misbruik van bevoegdheid en 14 (3.1.1.15) inzake de regels van publiekrecht. Verder worden in dit boek ook misbruik van omstandigheden, de beperkende werking van redelijkheid en billijkheid, het Amsterdam/Ikon-arrest (NJ 1987, 727) en de horizontale werking van grondrechten behandeld. Ook de – door schrijfster verdedigde – keuzevrijheid tussen de privaatrechtelijke en de publiekrechtelijke weg komt in dit proefschrift uitvoerig aan bod. Volledigheidshalve wijs ik er op dat laatstgenoemd onderwerp ook ter sprake komt in het preadvies van D. A. Lubach en J. H. M. van Erp, *Misbruik van privaatrecht door de overheid*, Deventer 1989 voor de Nederlandse Vereniging voor Rechtsvergelijking, en in de bijdrage van N. Verheij, *Publiekrecht en privaatrecht in Engeland: singing the continental blues*, *Nederlands Tijdschrift voor Bestuursrecht*, 1990, blz. 1-14.

E. H. Hondius

Titel 3.11

Collectieve acties

In januari 1990 hebben de twee adviesinstanties die door de regering zijn geraadpleegd over het voorontwerp vorderingsrecht belangenorganisaties hun adviezen uitgebracht. De regering stelt voor in Boek 3 een art. 3.11.8a op te nemen, dat als volgt luidt:

'Een rechtspersoon met volledige rechtsbevoegdheid die in overeen-

stemming met zijn statuten belangen van anderen behartigt, kan, indien de bescherming van die belangen dit rechtvaardigt, in rechte vorderen dat een gedraging onrechtmatig wordt verklaard of dat een onrechtmatige gedraging wordt verboden'. De Adviescommissie burgerlijk procesrecht laat van het voorstel weinig heel. Zij vat haar conclusie aldus samen:

- a. De voorgestelde bepaling berust in zoverre op een onjuist uitgangspunt dat zij lijkt te veronderstellen dat een rechtspersoon die zich de behartiging van de belangen van anderen ten doel stelt, in beginsel niet een voldoende belang heeft om op eigen naam in rechte op te treden;
- b. De voorgestelde bepaling houdt geen in de praktijk hanteerbaar criterium in voor de ontvankelijkheid van belangenorganisaties, nu zij deze doet afhangen van de vraag of de bescherming van de belangen die de organisatie behartigt haar rechtvaardigt;
- c. Een algemeen criterium voor de ontvankelijkheid van belangenorganisaties dat voldoende onderscheidend vermogen heeft om in de praktijk bruikbaar te zijn, is wegens de grote verscheidenheid van de belangen die door dergelijke organisaties (kunnen) worden behartigd, op dit moment nog niet te geven;
- d. Nu de materie van de actiebevoegdheid van belangenorganisaties in de literatuur en rechtspraak nog sterk in beweging is, lijkt het niet wenselijk reeds nu in de wet criteria te geven waaraan die actiebevoegdheid moet worden getoetst;
- e. De beperkingen die in het voorgestelde artikel zijn opgenomen, vinden onvoldoende steun in de eisen die tot nu toe in de wet of in de rechtspraak aan het vorderingsrecht van belangenorganisaties zijn gesteld en lijken ook op zichzelf niet wenselijk (blz. 13). Positiever van toon is het SER-advies (SER-publikatie 1990 nr. 1): de raad acht het gewenst dat een algemeen collectief vorderingsrecht van belangenorganisaties wordt erkend (blz. 25). Wel is de SER verdeeld ten aanzien van de vraag of mogelijk ook een collectieve schadevordering zou moeten worden geïntroduceerd en ten aanzien van de kwestie of alleen ter zake van onrechtmatige daad dan wel mede ter zake van niet-nakoming van overeenkomsten mogelijk zou moeten zijn (blz. 26-27). Men vergelijkte voorts voor een overzicht van de inmiddels groeiende literatuur: N. Frenk, *Het Voorontwerp vorderingsrecht belangenorganisaties nader geanalyseerd*, RM Themis 1989, blz. 372-389.

E. H. Hondius